

MARIAN GORYNIA, BARBARA JANKOWSKA,
MACIEJ PIETRZYKOWSKI,
PIOTR TARKA, MARLENA DZIKOWSKA*

Przystąpienie Polski do strefy euro a międzynarodowa konkurencyjność i internacjonalizacja polskich przedsiębiorstw

Wstęp

Wpływ strefy euro na konkurencyjność przedsiębiorstw można rozważać na różnych poziomach – od bezpośredniego, wynikającego z konsekwencji mikroekonomicznych, poprzez pośredni, wynikający z konsekwencji mezo- i makroekonomicznych. Problem ten jest aktualny dla Polski, a jego wagę podnoszą ujawniające się w gospodarce światowej, a szczególnie w gospodarkach krajów unijnych, konsekwencje ostatniego kryzysu gospodarczego. Kryzys ten wystawił na poważną próbę całą wspólną strefę walutową, a jego następstwa mogą okazać się kluczowe dla decyzji krajów rozważających przystąpienie do ugrupowania.

Sytuacja rynków finansowych w 2008 r. pokazała, że usztywnienie kursu może mieć negatywne konsekwencje dla konkurencyjności i dobrostanu gospodarek (casus Litwy, Łotwy czy Estonii). Ponadto sama przynależność do strefy euro nie rozwiązuje wszystkich problemów, w szczególności tych ze sfery finansów publicznych, o czym boleśnie przekonuje się Grecja i Irlandia. Problemy krajów tzw. Grupy PIIGS (Portugalia, Irlandia, Włochy, Grecja i Hiszpania) obnażyły strukturalną słabość strefy euro. Trzeba przy tym wyraźnie zaznaczyć, że problemy te nie wynikają ze słabości waluty, ale z braku respektowania zasad, które stanowi-

* Autorzy – Prof. dr hab. Marian Gorynia, e-mail: m.gorynia@ue.poznan.pl, dr Barbara Jankowska, e-mail: barbara.jankowska@ue.poznan.pl, dr Maciej Pietrzykowski, e-mail: maciej.pietrzykowski@ue.poznan.pl i dr Piotr Tarka, e-mail: piotr.tarka@ue.poznan.pl – są pracownikami Katedry Strategii i Polityki Konkurencyjności Międzynarodowej na Wydziale Gospodarki Międzynarodowej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Mgr Marlena Dzikowska, e-mail: marlena.dzikowska@ue.poznan.pl jest doktorantką w Katedrze Strategii i Polityki Konkurencyjności Międzynarodowej na Wydziale Gospodarki Międzynarodowej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

ły podstawy tworzenia strefy¹. Z drugiej strony sytuacja Polski pokazała, że dzięki posiadaniu płynnego kursu walutowego i gwałtownej deprecjacji waluty (złote) w 2009 r. kraj był w stanie zamortyzować skutki kryzysu gospodarczego i podnieść swoją konkurencyjność na rynkach światowych. Wiązało się to jednak z uczestnictwem w innych korzyściach i kosztach wynikających ze zmniejszenia wartości waluty krajowej w stosunku do walut zagranicznych². W tym kontekście warto znów podjąć próbę odpowiedzi na pytanie, jaki wpływ może mieć przystąpienie Polski do strefy euro na międzynarodową konkurencyjność i internacjonalizację polskich przedsiębiorstw.

W artykule autorzy przedstawiają wybrane ustalenia i wyniki badań zrealizowanych w ramach grantu badawczego MNiSW nr N N115 257136, pt. „Wpływ przystąpienia Polski do strefy euro na międzynarodową konkurencyjność i internacjonalizację firm polskich”³.

1. Konsekwencje przystąpienia Polski do strefy euro – ustalenia literaturowe i badania eksploracyjne

1.1. Wejście Polski do strefy euro – dotychczasowy stan wiedzy

Na temat konsekwencji potencjalnego wejścia Polski do strefy euro wypowiedzieli się już liczni eksperci. Belka [2007] przekonuje, że pozostanie Polski poza strefą euro jest zagrożeniem dla stabilności gospodarki. Raporty i analizy skoncentrowane na funkcjonowaniu strefy euro i konsekwencjach tego faktu przede wszystkim dla całych gospodarek [NBP 2004, 2009], ale także dla pojedynczych firm skłoniły autorów do syntetycznego ujęcia potencjalnych szans i zagrożeń związanych z wejściem Polski do strefy euro oraz wskazania wymiaru konkurencyjności, w ramach którego wspomniane korzyści i groźby mogą się ujawniać (tab. 1). Zasygnalizowano również, które implikacje potencjalnego wejścia są szczególnie ważne z punktu widzenia internacjonalizacji przedsiębiorstwa.

¹ Plan utworzenia strefy euro przewidywał ustanowienie wielu zasad i reguł, których przestrzeganie miało zapewnić prawidłowe i bezpieczne funkcjonowanie całego systemu. Przewidywał również ustanowienie warunków wstępnych, których spełnienie gwarantowało możliwość dołączenia do unii gospodarczo-walutowej. Kryteria z Maastricht, wzmocnione Paktem Stabilności i Wzrostu, miały służyć zapewnieniu bezpieczeństwa funkcjonowania obszaru wspólnej waluty, ale ich początkowe rozmiękczenie, a następnie całkowite ignorowanie spowodowało znaczne trudności w finansowaniu deficytów najbardziej zadłużonych krajów strefy.

² Do korzyści wynikających z deprecjacji złotego można zaliczyć m.in. zwiększenie wyceny transferów z funduszy strukturalnych. Z drugiej strony słaby złoty podniósł wycenę wierzytelności nominowanych w walutach obcych. W krytycznej sytuacji znalazły się również przedsiębiorstwa spekulujące na opcjach walutowych. Niemniej jednak można uznać, że w skali makroekonomicznej deprecjacja złotego okazała się stosunkowo korzystna dla gospodarki.

³ Szerszą prezentację wyników tych badań zawiera napisana przez autorów książka [Wpływ przystąpienia Polski do strefy... 2011].

Tabela 1
Potencjalne efekty przystąpienia Polski do strefy euro
i obszary ich oddziaływania – perspektywa przedsiębiorstw

Perspektywa mikroekonomiczna	
Potencjalne efekty indukowane przez przystąpienie Polski do strefy euro	Obszary oddziaływania efektów wejścia Polski do strefy euro
Redukcja kosztów transakcyjnych Obniżka stóp procentowych Integracja polskiego rynku finansowego z rynkami unijnymi Napływ BIZ Koszty przystosowania systemów informatycznych, rachunkowości i księgowości Koszty szkolenia pracowników	Potencjał konkurencyjny
Koszty kampanii promocyjnych i informacyjnych	Potencjał konkurencyjny i strategia konkurowania
Łatwość porównywania cen	Potencjał konkurencyjny, pozycja konkurencyjna i strategia konkurowania
Redukcja ryzyka kursowego	Potencjał konkurencyjny i internacjonalizacja
Zmiana postrzegania Polski na arenie międzynarodowej	Internacjonalizacja

Źródło: Opracowanie własne.

1.2. Wejście Polski do strefy euro – wyniki badań eksploracyjnych

W roku 2008 autorzy przeprowadzili badania o charakterze eksploracyjnym dotyczące wpływu wejścia Polski do strefy euro na międzynarodową konkurencyjność i internacjonalizację przedsiębiorstw z regionu Wielkopolski. Uzyskane wyniki pozwoliły na uzupełnienie dyskusji nad konsekwencjami „operacji euro” dla przedsiębiorstw i stały się punktem wyjścia do badań, których wyniki zrelacjonowano w części 2 artykułu. Rezultaty badań przeprowadzonych wśród podmiotów z Wielkopolski potwierdzają znaczną część założeń badawczych i skłaniają do kilku wniosków. Większość ankietowanych przedsiębiorstw opowiada się za wprowadzeniem w Polsce wspólnej waluty, chociaż stopień akceptacji różni się w zależności od potencjału przedsiębiorstwa; bardziej przychylnie odnoszą się do tego przedsiębiorstwa większe, posiadające silne, międzynarodowe powiązania. Najważniejszą postrzeganą przez przedsiębiorstwa korzyścią z przyjęcia wspólnej waluty jest zmniejszenie ryzyka kursowego, chociaż jedynie niewielki odsetek firm zabezpiecza się przed tym ryzykiem; powodem mogą być wysokie koszty instrumentów pochodnych oraz brak znajomości tych instrumentów przede wszystkim

wśród małych przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa nie liczą na istotne zmniejszenie kosztów produkcji po wejściu do strefy euro, co może mieć uzasadnienie w deklarowanych obawach o wzrost cen, które „skonsumują” oszczędności związane z ułatwieniami w rozliczeniach oraz osłabią siłę nabywczą polskich konsumentów. Firmy nie spodziewają się znacznej poprawy swojej pozycji konkurencyjnej po przyjęciu euro w Polsce. Ewentualne trudności związane z przystosowaniem się do funkcjonowania w strefie euro mogą wystąpić w zakresie systemów księgowych. Podmioty gospodarcze nie przewidują większych zmian w zakresie stosowania strategii konkurencyjnych po wejściu Polski do strefy euro.

Od chwili naszej akcesji do UE ujawniają się coraz silniej dynamiczne efekty integracji – zwielokrotnienie wymiany handlowej. Po przyjęciu euro przedsiębiorstwa oczekują dalszej intensyfikacji wymiany; silną pozycję wśród rynków zagranicznych utrzyma rynek niemiecki odpowiadający za ponad 1/4 polskiego eksportu, wśród rynków spoza UE silną pozycję utrzyma Rosja.

Wyniki badań przeprowadzonych w ramach jednego regionu w Polsce pokazują że część deklarowanych przez badanych obaw i oczekiwań związanych z procesem wejścia Polski do strefy euro nie znajduje potwierdzenia w opiniach ekspertów. Autorzy postanowili podjąć więc badania w skali całego kraju, aby uzyskać szerszą perspektywę dla tak ważnego dla Polski problemu.

2. Wpływ przystąpienia Polski do strefy euro na międzynarodową konkurencyjność i internacjonalizację polskich przedsiębiorstw – koncepcja i wyniki badania

2.1. Koncepcja badania

2.1.1. Schemat analityczny

Schemat analityczny to jedna z podstawowych kategorii poznawczo-metodologicznych w naukach ekonomicznych i szerzej społecznych. Podsumowując obszernie rozważania na ten temat prowadzone w literaturze [*Luka konkurencyjna...* 2002, s. 11–17], można stwierdzić, że schemat analityczny to narzędzie badawcze polegające na określeniu istotnych cech lub zmiennych opisujących dane zjawisko, proces lub określoną kategorię teoretyczną, a w bardziej skomplikowanym ujęciu – oznaczające dodatkowo, oprócz identyfikacji zmiennych, określenie obszaru zmienności tych zmiennych i zarysowanie kierunków zależności między nimi. W tym artykule autorzy odwołują się do pierwszego z tych ujęć schematu analitycznego i wykorzystują go, aby nakreślić w sposób uproszczony możliwe kierunki wpływu przystąpienia Polski do strefy euro na międzynarodową konkurencyjność i internacjonalizację polskich przedsiębiorstw.

Wpływ przyjęcia euro na konkurencyjność przedsiębiorstw będzie miał charakter bezpośredni i pośredni. Wpływ pośredni (rys. 1: strzałka 1 oraz 3) będzie

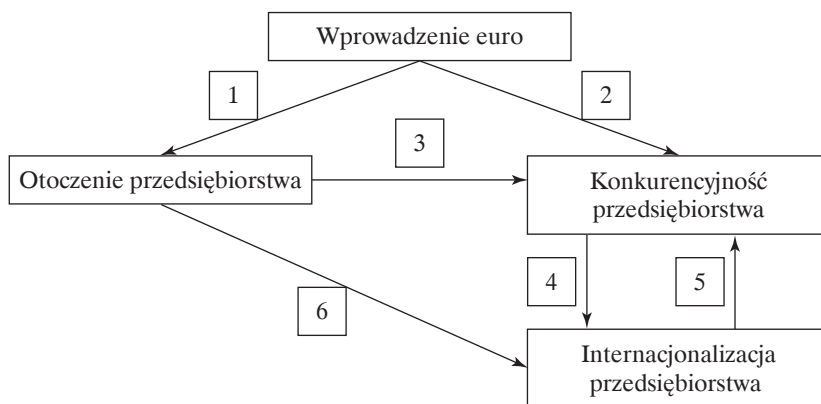
dokonywał się poprzez zmiany w szeroko pojętym otoczeniu przedsiębiorstwa, w szczególności w relacjach przedsiębiorstw z instytucjami sektora finansowego i ubezpieczeniowego, ale także w zmianach wielkości makroekonomicznych opisujących stan gospodarki. Natomiast wpływ bezpośredni (rys. 1: strzałka 2) wiąże się z oddziaływaniem euro na przedsiębiorstwo poprzez wpływ na zajmowaną pozycję konkurencyjną, posiadany potencjał konkurencyjny oraz stosowaną przez przedsiębiorstwo strategię konkurencyjną, na którą składają się i o kształcie której decydują wdrażane strategie funkcjonalne. Kluczową zmienną w schemacie na rysunku 1 jest więc konkurencyjność przedsiębiorstwa.

Konkurencyjność przedsiębiorstwa może być rozpatrywana w trzech wymiarach (płaszczyznach) jako [*Luka konkurencyjna...* 2002, Stankiewicz 2005]:

- pozycja konkurencyjna, czyli konkurencyjność wynikowa,
- potencjał konkurencyjny, czyli konkurencyjność zasobowa,
- strategia konkurencyjna (instrumenty konkurowania), czyli konkurencyjność czynnościowa (procesualna, funkcjonalna).

Rysunek 1

Schemat analityczny – wprowadzenie euro a konkurencyjność polskich przedsiębiorstw

Źródło: Opracowanie własne.

Przystąpienie Polski do strefy euro będzie niewątpliwie oddziaływać na umiędzynarodowienie przedsiębiorstw. Internacjonalizacja jest znów powiązana z konkurencyjnością przedsiębiorstwa. Wysoka konkurencyjność stanowi bazę do podjęcia ekspansji międzynarodowej (rys. 1: strzałka 4). Jednocześnie internacjonalizacja daje szansę stałego podwyższania konkurencyjności (rys. 1: strzałka 5). Kwestią podstawową jest uzyskanie odpowiedzi na pytanie, czy wejście do strefy euro będzie działać pobudzająco czy hamująco na internacjonalizację przedsiębiorstw polskich: po pierwsze, przedsiębiorstw dotychczas nieumiędzynarodowionych, po drugie: umiędzynarodowionych w słabym stopniu, po trzecie, aktywnych i zaawansowanych firm już umiędzynarodowionych. Wpływ euro na internacjo-

nalizację przedsiębiorstw będzie dokonywał się także poprzez zmiany w otoczeniu biznesowym oraz we wskaźnikach makroekonomicznych opisujących gospodarkę kraju pochodzenia danej firmy oraz gospodarkę kraju goszczącego, przyjmującego firmę polską-inwestora bezpośredniego czy chociażby eksportera (rys. 1: strzałka 6).

2.1.2. Pytania badawcze

Mając na uwadze postawiony problem badaczy, autorzy poszukiwali odpowiedzi na kilka pytań. Pierwszy zestaw pytań odnosi się do zmian, jakie wywoła w otoczeniu podmiotów gospodarczych wejście Polski do strefy euro. Jest to pytanie o szanse i zagrożenia wynikające z tego faktu. Drugi zestaw pytań koncentruje się na problemie konkurencyjności firmy. Istotne wydają się odpowiedzi na pytania:

- jak wprowadzenie euro wpłynie na pozycję konkurencyjną przedsiębiorstwa?
- jak wprowadzenie euro wpłynie na potencjał konkurencyjny firmy?
- jak wprowadzenie euro będzie oddziaływać na strategię konkurencyjną przedsiębiorstwa?

Wreszcie trzecia grupa pytań oscyluje wokół problemu umiędzynarodowienia przedsiębiorstwa. Istotne jest zidentyfikowanie obecnych form umiędzynarodowienia przedsiębiorstw oraz ewentualnych, przewidywanych przez przedsiębiorstwa zmian w tym zakresie po wprowadzeniu euro. Postawiono pytanie o przewidywane (planowane) przez firmy zmiany w strukturze rynków.

2.1.3. Dobór próby i kwestionariusz

Przy wyborze próby zastosowano metodę doboru nielosowego (wielkość próby została określona arbitralnie), tzn. doboru celowego. Zakres przestrzenny badań obejmował 16 województw. Zakres czasowy badań to okres od października 2009 r. do stycznia 2010 r. Liczebność próby została ustalona arbitralnie na poziomie 230 jednostek. Jest to łączna liczba wszystkich zbadanych przedsiębiorstw. Ze względu na położenie badanych przedsiębiorstw, do analizy wytypowano przedsiębiorstwa z miast wojewódzkich, aglomeracji miejskiej (100 respondentów) oraz z miejscowości w obrębie aglomeracji miejskiej (130 respondentów). W badaniu (ze względu na cel przedmiotowy) uwzględniono jedynie te firmy, które prowadzą działalność gospodarczą związaną z rynkami zagranicznymi, co najmniej w formie eksportu.

Narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety, który zawierał część rekrutacyjną, merytoryczną, metryczkową i ewidencyjną. W ankiecie skoncentrowano się na korzyściach i zagrożeniach związanych z przystąpieniem Polski do strefy euro, potencjalnym oddziaływaniem tego czynnika na pozycję konkurencyjną, potencjał konkurencyjny i strategię konkurowania oraz na umiędzynarodowienie przedsiębiorstwa. W większości pytań zastosowano 5-stopniową skalę porządkową Likerta, gdzie 1 oznaczało „*zdecydowanie nie*”; 2 – „*raczej nie*”; 3 – „*trudno powiedzieć*”; 4 – „*raczej tak*”; 5 – „*zdecydowanie tak*”.

2.2. Charakterystyka badanej próby

Ponad 40% respondentów to spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. W badanej próbie były również spółki akcyjne oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (odpowiednio 27,4% i 13,9%). Pozostałe 15,2% liczebności próby to spółki jawne, spółki cywilne, spółki Skarbu Państwa, spółki komandytowe oraz spółdzielnie.

Ze względu na sposób doboru próby wszystkie analizowane podmioty gospodarcze były zaangażowane w eksport towarów i/albo usług, a więc prowadziły działalność zarówno na rynku krajowym, jak i zagranicznym. 61% analizowanych firm prowadziło działalność produkcyjną, natomiast 37% deklarowało zaangażowanie w działalność usługową. 43% respondentów nie zgodziło się na udzielenie informacji dotyczącej wielkości przychodów brutto uzyskiwanej przez reprezentowane przedsiębiorstwo. 36% ogółu badanych firm deklarowało uzyskiwanie przychodów brutto na poziomie powyżej 5 mln zł. Wśród podmiotów gospodarczych, które zgodziły się podać szacunek osiąganego przychodu brutto wyraźnie zarysowały się również grupy z przychodami w przedziale od 1 mln zł do 5 mln zł (12%) oraz od 200 tys. zł do 1 mln zł (6%). Łącznie grupa przedsiębiorstw deklaruujących uzyskiwanie przychodów brutto powyżej 1 mln zł stanowiła 54% ogółu respondentów. Zdecydowana większość osób udzielających wywiadu posiadała wykształcenie wyższe.

2.3. Wyniki badań

2.3.1. Szanse i zagrożenia

Biorąc pod uwagę średnią ogółem z udzielonych odpowiedzi, badane przedsiębiorstwa oczekują (tab. 2), że przyjęcie przez Polskę waluty euro podniesie poziom konkurencyjności badanych przedsiębiorstw (ocena 3,58). Najbardziej pozytywnie wpływ wprowadzenia euro na konkurencyjność przedsiębiorstw ocenili respondenci reprezentujący firmy zatrudniające od 100 do 249 pracowników (ocena 3,80), od 50 do 99 pracowników (ocena 3,79) oraz od 250 do 499 pracowników (ocena 3,63). Natomiast największe trudności z określeniem kierunku tego wpływu miały najmniejsze przedsiębiorstwa (ocena 3,11).

Wśród korzyści związanych z przystąpieniem Polski do strefy euro, które miałyby poprawić pozycję konkurencyjną badanych przedsiębiorstw (tab. 3) respondenci na pierwszym miejscu wymienili zmniejszenie ryzyka kursowego (ocena 4,05). W dalszej kolejności wśród korzyści poprawiających pozycję konkurencyjną przedsiębiorstw wskazywano zmniejszenie kosztów transakcyjnych (m.in. wymiany walut), ułatwienie w rozliczeniach handlowych (to jest w zakresie przemieszczania zasobów pieniężnych i niepieniężnych między rozliczającymi się jednostkami) (oceny odpowiednio 4,01 i 3,96). Pozytywny wpływ wymienionych czynników na pozycję konkurencyjną przedsiębiorstwa wskazali respondenci ze wszystkich podgrup analizowanych przedsiębiorstw.

Tabela 2**Wpływ przyjęcia przez Polskę euro na poziom konkurencyjności przedsiębiorstwa – średnia odpowiedź ogółem i w grupach według wielkości zatrudnienia**

Ogółem	<49	50–99	100–249	250–499	>499
3,58	3,11	3,79	3,80	3,63	3,24

Dla pytań, które w analizie odnoszono do różnych (nierównych) liczebności występujących w zakresie kategorii zmiennej „wielkość przedsiębiorstwa” obliczono średnie ważone. Następnie na podstawie średnich ważonych (z uwzględnieniem pytań korespondujących ze zmienną „wielkość przedsiębiorstwa”) obliczono średnią ważoną ogółem.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 3**Korzyści związane z wejściem Polski do strefy euro – średnie z odpowiedzi ogółem i w grupach według wielkości zatrudnienia**

Wyszczególnienie	Ogółem	<49	<50–99	100–249	250–499	>499
Zmniejszenie ryzyka kursowego poprzez wprowadzenie wspólnej waluty	4,05	4,13	4,11	4,00	4,00	4,01
Zmniejszenie kosztów transakcyjnych (m.in. wymiany walut)	4,01	4,09	4,02	3,96	4,00	4,00
Zmniejszenie kosztów zaopatrzenia (na skutek większej przejrzystości rynku i lepszej porównywalności ofert)	3,59	3,41	3,48	3,70	3,80	3,54
Nawiązanie nowych i na lepszych warunkach kontaktów handlowych z innymi firmami w krajach strefy euro	3,58	3,61	3,43	3,48	3,80	3,58
Zwiększenie dostępności kapitału (tj. zwiększenie ilości posiadanych dóbr materialnych i niematerialnych pomocnych w rozwijaniu przedsiębiorstwa oraz zasobów pieniężnych)	3,23	3,24	3,28	3,26	3,17	3,20
Zmniejszenie kosztów kredytu (kosztów związanych z uzyskaniem i obsługą kredytu)	3,40	3,20	3,35	3,26	3,30	3,89
Zwiększenie skali obrotów handlowych (poprzez wzrost rozmiarów działalności)	3,56	3,30	3,39	3,52	3,57	4,00
Ułatwienie w rozliczeniach handlowych (w przemieszczaniu zasobów pieniężnych i niepieniężnych między rozliczającymi się jednostkami)	3,96	3,91	3,89	4,00	4,02	3,89
Zmniejszenie kosztów produkcji (wytworzenia produktu jednostkowego)	2,90	2,67	2,96	2,89	2,98	3,02

Sposób obliczania średniej został objaśniony w notce zamieszczonej pod tab. 2.

Źródło: Opracowanie własne.

Najbardziej sceptycznie odniesiono się do korzyści wynikających ze zmniejszenia kosztów produkcji oraz zwiększenia dostępności kapitału, tj. zwiększenia posiadanych dóbr materialnych i niematerialnych pomocnych w rozwijaniu przedsiębiorstwa oraz zasobów pieniężnych. W przypadku tych czynników firmy nie potrafiły wskazać, czy wspomniane korzyści wystąpią i przełożą się na ich pozycję konkurencyjną.

Najważniejsze zagrożenia wynikające z przystąpienia Polski do strefy euro, które zdaniem firm będą miały wpływ na pozycję konkurencyjną badanych przedsiębiorstw, to zwiększenie cen w stosunku do zarobków społeczeństwa, a przez to osłabienie popytu konsumentów w Polsce oraz ryzyko ustalenia niekorzystnego kursu konwersji (przeliczenia kursu wymiany złotego na euro) (tab. 4). W przypadku dwóch wspomnianych wyżej zagrożeń można zauważyć dużą zgodność odpowiedzi respondentów, niezależnie od wielkości reprezentowanych przez nich przedsiębiorstw (wszystkie analizowane firmy oceniły te zagrożenia na poziomie powyżej oceny 3,75). W przypadku pozostałych analizowanych zagrożeń respondentom trudno było jednoznacznie określić możliwości ich wystąpienia oraz wpływ na własną pozycję konkurencyjną przedsiębiorstwa (średnie ocen z odpowiedzi ogółem dla pozostałych zagrożeń mieściły się w przedziale od 3,04 do 3,20).

Tabela 4
Zagrożenia związane z wejściem Polski do strefy euro –
średnie z odpowiedzi ogółem i w grupach według wielkości zatrudnienia

Wyszczególnienie	Ogółem	<49	50–99	100–249	250–499	>499
Powolny rozwój popytu wewnętrznego (np. w zakresie siły nabywczej konsumentów) w strefie euro	3,20	3,26	3,04	3,13	3,22	3,33
Utrata autonomii krajowej polityki monetarnej	3,04	3,24	3,17	3,02	2,96	2,80
Zwiększenie cen w stosunku do zarobków społeczeństwa a przez to osłabienie popytu wewnętrznego (konsumentów) w Polsce	3,96	4,01	3,99	3,79	4,00	4,03
Zwiększenie kosztów produkcji (kosztów wytworzenia produktu jednostkowego)	3,20	3,39	3,26	2,98	3,20	3,17
Wprowadzenie niekorzystnych rozwiązań systemowych	3,07	3,26	3,04	2,91	3,15	3,00
Ryzyko ustalenia niekorzystnego kursu konwersji (przeliczenie złotego na euro)	3,90	3,98	3,86	4,00	3,77	3,90

Sposób obliczania średniej został objaśniony w notce zamieszczonej pod tab. 2.

Źródło: Opracowanie własne.

2.3.2. Pozycja konkurencyjna i potencjał konkurencyjny przedsiębiorstw

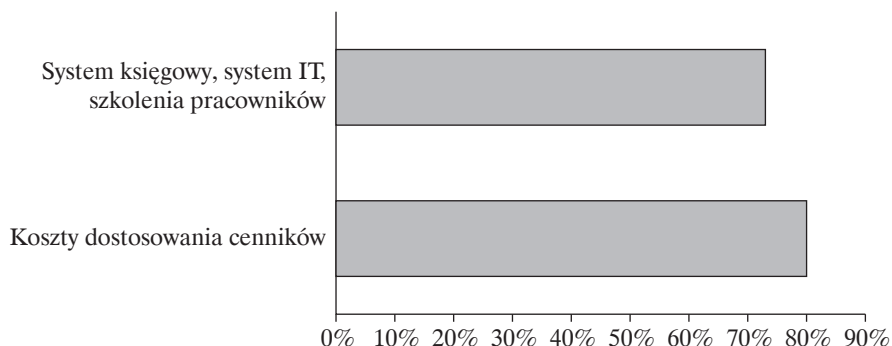
Oceny pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw wobec głównego rywala dokonano na podstawie udziału w rynku oraz rentowności sprzedaży. W momencie przeprowadzania badania, w przypadku obu wymienionych miar przedsiębiorstwa deklarowały pozycję zbliżoną do głównego rywala⁴ zarówno na rynku polskim, jak i na pozostałych rynkach unijnych. Jednocześnie respondenci przewidywali, że po przystąpieniu Polski do strefy euro udział w rynku oraz rentowność sprzedaży ich przedsiębiorstwa względem głównego rywala poprawi się.

W ocenie potencjału konkurencyjnego badanych przedsiębiorstw skupiono uwagę na elementach finansowo-kosztowych. Według średniej z ogółu odpowiedzi badane firmy zarówno w momencie przeprowadzenia badania, jak i po wprowadzeniu Polski do strefy euro pod względem charakterystyk finansowo-kosztowych charakteryzują się potencjałem konkurencyjnym na poziomie nieco wyższym od głównego rywala. Do najlepiej ocenianych elementów w ramach finansowo-kosztowego potencjału konkurencyjnego należy zaliczyć: system księgowy w przedsiębiorstwie na rynku polskim i na pozostałych rynkach unijnych, finansowanie działalności bieżącej ze środków własnych oraz systemy informatyczne w przedsiębiorstwie. Warto również podkreślić, że zdaniem respondentów przyjęcie przez Polskę wspólnej waluty euro spowoduje pogorszenie potencjału konkurencyjnego wobec kluczowego konkurenta na rynku polskim pod względem kilku elementów finansowo-kosztowych (m.in. systemów informatycznych oraz kosztów transakcyjnych). Niemniej jednak nawet po przewidywanym pogorszeniu potencjału konkurencyjnego badanych przedsiębiorstw nadal będzie się on znajdował na poziomie nieco wyższym od najbliższego konkurenta.

Przystąpienie Polski do strefy euro będzie indukowało wprowadzenie zmian do niektórych elementów potencjału konkurencyjnego przedsiębiorstw. Respondenci zostali poproszeni o ocenę poziomu trudności potencjalnych zmian w skali od 1 do 5, gdzie 5 oznacza bardzo wysoki poziom trudności. 80% respondentów wskazało, że przyjęcie wspólnej waluty będzie wymagało od reprezentowanych firm zmian w zakresie dostosowania cenników – podwójnego podawania cen (rys. 2). Jednak zadanie to zostało ocenione jako raczej łatwe (ocena 3,13), a średnia ocena kosztów wprowadzenia zmian w tym zakresie jako odsetka obrotów firmy wynosiła 5,24% (tab. 5). Ponadto 73% ogółu badanych przedsiębiorstw przewidywało konieczność wprowadzenia zmian w zakresie stosowanego systemu IT oraz systemu księgowego, a także potrzebę przeszkolenia pracowników. Za najtrudniejsze zadanie uznano dostosowanie systemu IT (ocena 3,76). Z kolei zmiany w zakresie systemu księgowego – zdaniem respondentów – będą wiązały się z poniesieniem najwyższych kosztów (7,32% wartości obrotów przedsiębiorstwa).

⁴ Główny rywal to ten, który bezpośrednio zagraża przedsiębiorstwu na rynku i rywalizuje z nim o tych samych klientów.

Rysunek 2
Oczekiwane zmiany w systemie finansowo-księgowym

Uwaga: Odpowiedzi nie sumują się do 100%. Respondenci mogli zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 5

Poziom trudności wprowadzenia zmian w zakresie określonych elementów potencjału konkurencyjnego (średnia ocena) oraz koszty jako procent obrotów na wdrożenie*

Elementy potencjału konkurencyjnego	Poziom trudności wdrożenia zmian	Koszty jako % obrotów
System księgowy	3,29	7,32
System IT	3,76	6,61
Szkolenie pracowników	3,27	6,06
Dostosowanie cen	3,13	5,24

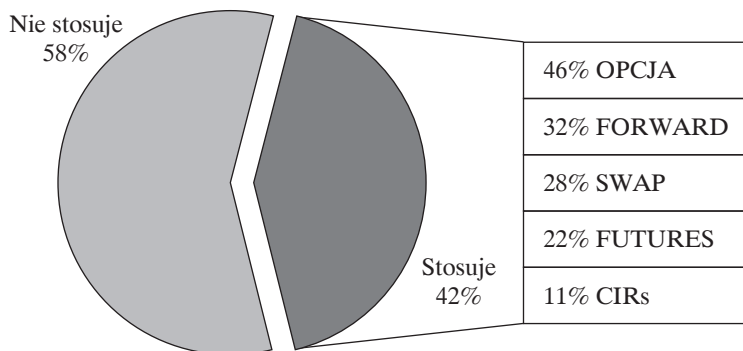
* W tym pytaniu do oceny przyjęto 7-stopniową skalę, gdzie dolna wartość (1) oznaczała *bardzo niski poziom trudności*, a górna wartość (7) – *bardzo wysoki poziom trudności*.

Źródło: Opracowanie własne.

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że tylko 42% ogółu badanych przedsiębiorstw przyznaje się do korzystania z instrumentów zabezpieczających przed ryzykiem kursowym (rys. 3). Do najczęściej stosowanych instrumentów zaliczono opcje walutowe, transakcje *forward* oraz SWAP (odpowiednio 46%, 32% i 28% wśród przedsiębiorstw stosujących instrumenty zabezpieczające przed ryzykiem kursowym). Poziom ten wydaje się zaskakująco niski, jeśli zważyć, że wszystkie badane firmy są zaangażowane co najmniej w aktywność eksportową.

Z punktu widzenia oddziaływania wejścia Polski do strefy euro na potencjał konkurencyjny badanych przedsiębiorstw kwestią godną uwagi jest także struktura walutowa kredytów inwestycyjnych i obrotowych zaciąganych przez przedsiębiorstwa w momencie przeprowadzania badania oraz spodziewanych po przy-

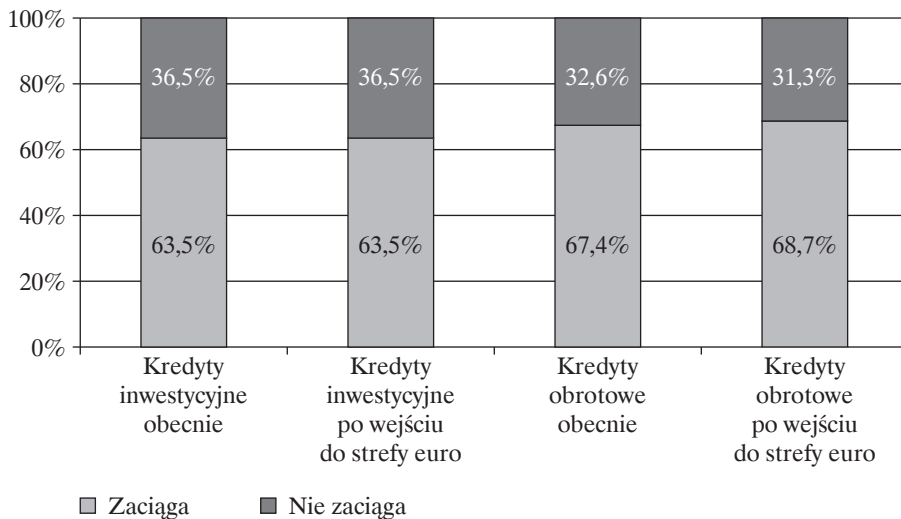
Rysunek 3
Instrumenty stosowane przez przedsiębiorstwa
dla zabezpieczenia się przed ryzykiem kursowym

Uwaga: Odpowiedzi nie sumują się do 100% w wyróżnionych kategoriach zabezpieczeń. Respondenci mogli zaznaczyć kilka odpowiedzi.

Źródło: Opracowanie własne.

Rysunek 4
Zaciąganie kredytów przez polskie przedsiębiorstwa

Źródło: Opracowanie własne.

stąpieniu Polski do strefy euro. Dane na ten temat zawiera rysunek 4 oraz tabele 6 i 7. Zgodnie z deklaracjami respondentów 63,5% ogółu badanych przedsiębiorstw zaciąga obecnie kredyty inwestycyjne; po wprowadzeniu wspólnej waluty nie można oczekiwać zmiany tego udziału. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku kredytów obrotowych, 67,4% ogółu badanych przedsiębiorstw finansuje działalność bieżącą kredytami i antycypują one w tym zakresie jedynie niewielkie zmiany po przystąpieniu Polski do unii walutowej.

W momencie przeprowadzania badania średnio 66,39% wszystkich kredytów inwestycyjnych zaciąganych przez analizowane przedsiębiorstwa było rozliczanych w walucie polskiej, 20,32% w euro, a 9,75% we frankach szwajcarskich. W dolarach amerykańskich, funtach brytyjskich i jenach łącznie finansowanych było niecałe 4% kredytów inwestycyjnych. Po przystąpieniu Polski do strefy euro przedsiębiorstwa przewidują znikome zmiany w zakresie udziału dolara amerykańskiego, funta szwajcarskiego i funta brytyjskiego w strukturze walutowej kredytów inwestycyjnych.

Tabela 6
Struktura walutowa kredytów inwestycyjnych

Kredyty inwestycyjne w walutach:	Obecnie (%)	Po wejściu Polski do strefy euro (%)
PLN – złoty	66,39	10,65
EUR – euro	20,32	74,35
USD – dolar amerykański	3,13	4,28
CHF – frank szwajcarski	9,75	10,65
GBP – funt brytyjski	0,13	0,07
JPY – jen	0,28	0,00
Ogółem	100,00	100,00

W tabeli podano udział kredytów inwestycyjnych zaciąganych przez przedsiębiorstwa w poszczególnych walutach.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 7
Struktura walutowa kredytów obrotowych

Kredyty obrotowe w walutach:	Obecnie (%)	Po wejściu Polski do strefy euro (%)
PLN – złoty	67,39	9,68
EUR – euro	18,52	75,63
USD – dolar amerykański	3,90	3,83
CHF – frank szwajcarski	9,93	10,58
GBP – funt brytyjski	0,26	0,28
JPY – jen	0,00	0,00
Ogółem	100,00	100,00

W tabeli podano udział kredytów obrotowych zaciąganych przez przedsiębiorstwa w poszczególnych walutach.

Źródło: Opracowanie własne.

W okresie przeprowadzania badania udział euro w strukturze walutowej kredytów obrotowych zaciąganych przez badane przedsiębiorstwa wyniósł niecałe 19% (zbliżony do udziału deklarowanego w przypadku kredytów inwestycyjnych). W zakresie pozostałych walut zagranicznych struktura walutowa kredytów obrotowych

jest również silnie zbliżona do udziałów deklarowanych w przypadku kredytów inwestycyjnych. Niepokój budzą jednak deklaracje respondentów przewidujące, że po wejściu Polski do strefy euro 10,65% kredytów inwestycyjnych i 9,68% kredytów obrotowych zaciąganych przez reprezentowane przez nich firmy będzie denominowanych w złotych polskich. Wskazuje to, że część polskich przedsiębiorców nadal nie zdaje sobie sprawy z faktu, iż po przystąpieniu do europejskiej unii walutowej kredyty udzielone w polskich złotych zostaną przewalutowane na euro.

2.3.3. Strategia konkurencji

Badane przedsiębiorstwa jednoznacznie wskazały, że przystąpienie Polski do unii walutowej spowoduje:

- zwiększenie udziału zaopatrzenia w surowce i półprodukty z pozostałych rynków unijnych (ocena 3,46);
- zwiększenie udziału produkcji wykonywanej na zlecenie pod marką przedsiębiorstw z pozostałych rynków unijnych (ocena 3,44),
- wzrost roli konkurowania przez cenę kosztem konkurowania przez różnicowanie produktu (ocena 3,42).

Szczególnie firmy zatrudniające od 50 do 99 oraz od 250 do 499 pracowników deklarują, że wejście do strefy euro wywoła zwiększenie udziału zaopatrzenia w surowce i półprodukty z pozostałych rynków unijnych oraz wzrost roli konkurowania przez cenę kosztem konkurowania przez różnicowanie produktu (oceny odpowiednio 3,63 i 3,54 oraz 3,63 i 3,54). Przedsiębiorstwa zatrudniające 100 i więcej pracowników reprezentowały opinię, że po wprowadzeniu euro zwiększy się udział produkcji wykonywanej na zlecenie pod marką przedsiębiorstw z pozostałych rynków unijnych. Najbardziej sceptycznie respondenci ocenili możliwość objęcia operacji produkcyjnych outsourcingiem z udziałem partnerów z tzw. innych rynków (ocena 2,65), możliwości takiej współpracy z udziałem partnerów z pozostałych rynków unijnych (ocena 2,69) oraz możliwość częstszego podejmowania współpracy w zakresie gospodarki zasobami ludzkimi (np. praca czasowa, leasing pracowników, szkolenia) z podmiotami z pozostałych rynków unijnych (ocena 2,88).

Respondenci zostali również poproszeni o ocenę narzędzi konkurencji stosowanych przez przedsiębiorstwo obecnie i po przystąpieniu do strefy euro pod względem ich skuteczności w stosunku do głównego rywala na rynku polskim i na pozostałych rynkach unijnych. Wszystkie uzyskane średnie ocen mieszczą się w przedziale od 3,4 do 3,7. Oznacza to, że badane przedsiębiorstwa uważały się za nieco skuteczniejsze od swojego głównego rywala w zakresie wszystkich wskazanych narzędzi konkurencji (ceny produktu, warunków dostaw, warunków płatności oraz cen usług serwisowych). W przypadku rynku polskiego analizowane firmy przewidywały, że przystąpienie do strefy euro spowoduje zmniejszenie możliwości konkurowania ceną produktu (może się to wiązać z antycypowanym wzrostem cen), natomiast zwiększy znaczenie warunków dostaw i płatności oraz cen usług serwisowych. Zdaniem badanych przedsiębiorstw wejście Polski do strefy euro wpłynie na poprawę możliwości wykorzystywania wszystkich wskazanych narzędzi konkurencji, przy czym największy postęp jest oczekiwany w zakresie poprawy warunków dostaw oraz warunków płatności.

Na duże znaczenie poprawy warunków płatności wskazują również wyniki badań IBRKiK [Marczewski 2008], zgodnie z którymi aż 56,9% przedsiębiorstw eksportujących głównie na rynki UE oraz 51,9% przedsiębiorstw eksportujących głównie na rynki wschodnie deklarowało pozytywny stosunek do możliwości zawierania transakcji w euro między podmiotami krajowymi jeszcze przed akcesją Polski do strefy euro.

2.3.4. Stopień umiędzynarodowienia działalności badanych przedsiębiorstw

Eksport ogółem badanych przedsiębiorstw generował średnio nieco ponad 46% ich przychodów (tab. 8). Prawie 60% dostaw zagranicznych tych przedsiębiorstw było skierowane na rynki strefy euro. Rynki strefy euro były dla analizowanych firm również ważnym źródłem zaopatrzenia (import ze strefy euro stanowił średnio prawie 48% importu ogółem).

Tabela 8
Udział eksportu i importu*

Wyszczególnienie	Średnia ocen (0–100)
Udział eksportu na rynek strefy euro w eksporcie ogółem	59,41
Udział importu ze strefy euro w imporcie ogółem	47,91
Udział eksportu w przychodach ogółem	46,70

* Celowo nie wprowadzono rozróżnienia na obrót wewnętrzny i obrót pozaunijny, aby ułatwić udzielanie odpowiedzi respondentom.

Źródło: Opracowanie własne.

W ujęciu geograficznym najważniejszymi zagranicznymi rynkami dla badanych przedsiębiorstw gospodarczych były Niemcy, Czechy, Anglia, Francja, Hiszpania, Włochy, Holandia i Belgia (tab. 9). Rynki te odgrywały bardzo ważną rolę w generowaniu przychodów ze sprzedaży analizowanych firm (średnia ocena rynków na poziomie 83,54). Nieco mniej istotne były następujące rynki: amerykański, kanadyjski, japoński, chiński, rosyjski, ukraiński, litewski, łotewski oraz białoruski (średnia ocen ważności rynku wynosiła w tym przypadku 62,65).

Tabela 9
Kluczowe rynki zagraniczne obsługiwane przez eksport/wewnątrzspółnotowe dostawy

Ranga rynku	Najważniejsze rynki wymienione przez respondentów zgodnie z ich rangą (pyt. 14)	Średnia (0–100)
1	Niemcy, Czechy, Anglia, Francja, Hiszpania, Włochy, Holandia, Belgia	83,54
2	USA, Kanada, Japonia, Chiny, Rosja, Ukraina, Litwa, Łotwa, Białoruś	62,65
3	Pozostałe kraje	50,23

Źródło: Opracowanie własne.

Respondenci zostali również poproszeni o wskazanie przewidywanych zmian w zakresie internacjonalizacji reprezentowanych przedsiębiorstw, które spowoduje przystąpienie Polski do strefy euro. Uzyskane średnie z kategorii odpowiedzi ogółem mieszczą się w przedziale (2,58; 3,5). Oznacza to, że również w tym obszarze respondentom trudno było określić oczekiwane zmiany lub nie do końca byli w stanie je przewidzieć. Najwyższe oceny (najbardziej zbliżone do poziomu reprezentującego odpowiedź „raczej tak”) uzyskały następujące zmiany:

- zwiększenie udziału eksportu na pozostałe rynki unijne w eksporcie ogółem przedsiębiorstwa (ocena 3,50);
- przedsiębiorstwo rozbuduje swój portfel rynków o dotychczas niebrane pod uwagę rynki UE (ocena 3,49);
- zwiększenie udziału eksportu na tzw. inne rynki w eksporcie ogółem przedsiębiorstwa (ocena 3,39);
- przedsiębiorstwo rozbuduje swój portfel rynków o dotychczas niebrane pod uwagę rynki spoza UE (ocena 3,33).

Najmniej oczekiwane zmiany w opinii respondentów dotyczą nawiązania przez przedsiębiorstwo nowych stosunków franczyzy w relacjach z zagranicznymi partnerami (oceny odpowiednio 2,58 i 2,59).

2.3.5. Wejście Polski do strefy euro – perspektywa entuzjastów i sceptyków

Opinie respondentów na temat konieczności wejścia Polski do strefy euro wskazują, że Polska raczej powinna przyjąć wspólną walutę euro (średnia ocen ogółem na poziomie 3,83) (tab. 10). Istotny wydaje się również fakt, że potrzebę taką dostrzegają wszystkie przedsiębiorstwa, niezależnie od ich potencjału wyrażonego wielkością zatrudnienia.

Tabela 10

**Konieczność przyjęcia przez Polskę wspólnej waluty euro –
średnia odpowiedzi ogółem i w grupach według wielkości zatrudnienia**

Ogółem	<50	50–99	100–249	250–499	>499
3,83	3,87	3,72	3,87	3,72	3,96

Uwaga: Sposób obliczania średniej został objaśniony w notce zamieszczonej pod tab. 2.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań empirycznych.

Wśród respondentów można zidentyfikować grupę eurosceptyków, euroobojętnych i euroentuzjastów. Grupy te wyodrębniono na podstawie podziału odpowiedzi na pytanie: „Czy Pana/Pani zdaniem przyjęcie przez Polskę euro zmieni poziom konkurencyjności Pana/Pani przedsiębiorstwa?”. Odpowiedzi na to pytanie udzielone przez zakreślenie odpowiedzi nr 1: „Zdecydowanie nie podniesie się poziom konkurencyjności” i nr 2: „Raczej nie podniesie się poziom konkurencyjno-

ści” zakwalifikowano do podkategorii „eurosceptycy”. Odpowiedź nr 3: „*Trudno powiedzieć*” uznano za typową dla „euroobojętnych”. Natomiast z odpowiedzi nr 4: „*Raczej tak podniesie się poziom konkurencyjności*” i 5: „*Zdecydowanie tak – podniesie się poziom konkurencyjności*” utworzono „euroentuzjastów”. Okazuje się, że w grupie badanych przedsiębiorstw dominują „euroentuzjaści” – 52,1%. Natomiast nieco ponad jedna piąta badanych przedsiębiorstw to „eurosceptycy” (22,2%).

Wnioski

Przedstawione w artykule wybrane rezultaty badań ankietowych przeprowadzonych wśród 230 przedsiębiorstw z całej Polski nad wpływem potencjalnego wejścia Polski do strefy euro na międzynarodową konkurencyjność i internacjonalizację polskich przedsiębiorstw wyraźnie korespondują z rezultatami otrzymanymi w badaniu eksploracyjnym, które zrealizowano w 2008 r. w Wielkopolsce. Nie są widoczne rozbieżności między opiniami firm, które uczestniczyły w badaniu wykonanym na znacznie mniejszą skalę i tylko w granicach jednego regionu, oraz w badaniu przeprowadzonym w skali całego kraju, przy ponad 4-krotnie większej liczebności próby. Większość badanych przedsiębiorstw opowiada się za wejściem Polski do strefy euro.

W populacji badanych przedsiębiorstw w skali całej Polski stwierdzono dominację przedsiębiorstw popierających akcesję Polski do strefy euro i spodziewających się wynikających z tego korzyści. Jednocześnie temu poparciu towarzyszy nieumiejętność przewidywania wpływu przystąpienia Polski do unii walutowej na stosowane przez nie strategie konkurencji oraz udziału w obrocie międzynarodowym. Trudności w przełożeniu potencjalnych szans i zagrożeń, które może przynieść „operacja euro”, na realne funkcjonowanie przedsiębiorstw są sprawą zrozumiałą. Zmienność otoczenia jest tym, z czym najtrudniej radzą sobie przedsiębiorcy.

Neutralizacji zagrożeń związanych z wejściem do unii walutowej oraz czerpaniem rzeczywiście jak największych korzyści z tego faktu przez przedsiębiorstwa powinny sprzyjać przemyślane działania podejmowane w ramach polityki gospodarczej rządu. Zestaw rekomendacji pod adresem polityki państwa sformułowany w relacjonowanym projekcie badawczym jest bardzo rozbudowany. Ze względu na ramy objętościowe artykułu zasygnalizujemy tylko niektóre z nich.

Konieczne jest przede wszystkim trwałe spełnienie kryterium fiskalnego obowiązującego w strefie euro przez ustabilizowanie systemu finansów publicznych. Analiza przykładów krajów, które już weszły do strefy euro (w szczególności Grecja, ale również Portugalia i Hiszpania) wskazują, że wejście do strefy euro bez uporządkowania stanu finansów publicznych może spowodować narastanie problemów, które uaktywnią się ze znacznie większą mocą w przyszłości (zwłaszcza w warunkach ogólnoświatowego załamania koniunktury). Należy pamiętać, że

w warunkach utraty niezależnej polityki monetarnej rośnie podatność kraju na wstrząsy asymetryczne. Nie będzie można również amortyzować zewnętrznych szoków deprecjacją pieniądza krajowego, co tak pomogło Polsce w sytuacji kryzysu finansowego w 2008 r. Stąd podstawowym zaleceniem dla rządu jest zapewnienie właściwej polityki równoważenia finansów publicznych, w szczególności średniookresowe zrównoważenie budżetu, co pozwoliłoby amortyzować szoki z wykorzystaniem dyskrecjonalnej polityki fiskalnej. Spełnienie kryterium fiskalnego sztucznymi sposobami poprzez rozmaite „sztuczki księgowo” (np. zmiana sposobu liczenia deficytu i długu, czy wyłączenie określonych pozycji wydatków z sektora finansów publicznych) nie przyniesie korzystnych konsekwencji długookresowych i wcześniej czy później obnaży słabość systemową. Niezbędna wydaje się także reforma finansów publicznych, która uelastyczni budżet państwa i zapewni przynajmniej średniookresową równowagę, w tym m.in. reforma systemu ubezpieczeń społecznych. Problemem jednak ciągle pozostaje zbyt rozbudowany KRUS, do którego oprócz małorolnych rolników należą rolnicy gospodarujący na dużych obszarach czy też osoby prowadzące działalność gospodarczą, które powinny być ewidencjonowane w ZUS.

Obok tego trzeba wskazać na konieczność reformy systemu ochrony zdrowia – przede wszystkim w zakresie szpitalnej opieki stacjonarnej. Błędem jest tolerowanie zadłużania się placówek szpitalnych i okresowe ich oddłużanie. Blokowanie tych reform jest przejawem krótkowzroczności i szkodliwego populizmu.

W obszarze polityki monetarnej trzeba skoncentrować uwagę na stabilności waluty – w okresie przygotowawczym do wejścia do strefy euro ważne jest pilnowanie stabilności pieniądza i cen. Niezwykle ważne jest również przygotowanie się na utrzymanie stabilności kursu w okresie przebywania w systemie ERM II. Poważnym wyzwaniem będzie również ustalenie odpowiedniego kursu referencyjnego, tak aby z jednej strony zachować konkurencyjność gospodarki, a z drugiej strony uniknąć konieczności rewaluacji, jak miało to miejsce w Słowacji.

Instytucje państwowe i przedsiębiorstwa muszą zostać przygotowane na przyjęcie euro, co wymaga czasu. Również wskazane jest przygotowanie działań osłonowych dla najmniej zarabiających grup społecznych. Pomimo niewielkiego wpływu wprowadzenia euro na poziom cen, „efekt cappuccino” może spowodować obniżenie siły nabywczej konsumentów, szczególnie najsłabiej zarabiających, którzy znaczną część dochodu przeznaczają na żywność.

Pośród zagrożeń dla przedsiębiorstw wynikających z przystąpienia Polski do strefy euro respondenci najbardziej obawiają się wzrostu cen produktów i usług. Obawy te stanowią odzwierciedlenie społecznych opinii dotyczących wpływu wprowadzenia euro w Polsce [Maciejewicz 2008; CBOS... 2008; Pentor 2008; PAP 2010]. Mimo że statystyki ekonomiczne, opracowania naukowe i eksperci wyraźnie wskazują, że w krajach strefy euro nie odnotowano lawinowego wzrostu cen towarów i usług w związku z wprowadzeniem euro [Łuski 2007; Jajkowska 2007; Almunia 2007; Augustyniak 2008; Bielewicz 2009; Adamiec 2010; Torój 2010], w prasie i w wypowiedziach polityków można znaleźć opinie sugerujące nieuchronność wzrostu cen, które podsycają obawy społeczeństwa [Jajkowska 2007; Wójcik 2007; Ma-

ciejewicz 2008]⁵. W rzeczywistości po wprowadzeniu wspólnej waluty wzrost cen wystąpił w zróżnicowany sposób we wszystkich krajach strefy euro. Niemniej jednak oceniając wysokość stóp inflacji w krajach strefy euro, należy pamiętać, że na zmiany cen oddziałują również czynniki niezwiązane z przystąpieniem do unii walutowej, a roli przyjęcia euro w tym względzie nie powinno się ani wyolbrzymiać, ani marginalizować [Torój 2010]. Ciężar regulacji ochrony społeczeństwa przed nieuzasadnionymi podwyżkami cen oraz przeprowadzenia właściwej kampanii informacyjnej w głównej mierze spocznie w gestii instytucji ustawodawczych, publicznych oraz samorządu gospodarczego. Wprowadzenie euro będzie swoistym testem dla polskich przedsiębiorstw w zakresie braku akceptacji dla nieuczciwego przeliczenia cen.

Czekające nasz kraj wejście do strefy euro powinno niewątpliwie być przedmiotem wolnej od emocji i politycznych sporów debaty eksperckiej. Wagę dyskusji na ten temat można uzasadnić koniecznością przeprowadzenia wśród polskich przedsiębiorstw, i szerzej – polskiego społeczeństwa, kampanii edukacyjnej wyjaśniającej konsekwencje przystąpienia Polski do strefy euro. Brak wiedzy jest źródłem wielu nieuzasadnionych lęków i nieprawidłowych założeń.

Tym, co może niepokoić także w tym kontekście, jest wyraźnie zarysowująca się realizacja koncepcji politycznego cyklu koniunkturalnego w Polsce. Świadomość czekających Polskę jesienią 2011 r. wyborów parlamentarnych zniechęca rząd do podjęcia jakichkolwiek reform, które spowodowałyby niepokoje społeczne zmniejszające poparcie polityczne. Dodatkowo z każdym tygodniem przybliżającym termin wyborów można spodziewać się większych zgrzytów w koalicji rządzącej, co również będzie utrudniać podejmowanie decyzji w zakresie rozwiązywania problemów gospodarczych i społecznych.

Tekst wpłynął 5 czerwca 2011 r.

Bibliografia

- Adamiec J., *Wpływ wprowadzenia euro na wskaźniki gospodarcze i sytuację konsumentów na przykładzie Irlandii i Słowacji. Wnioski dla Polski*, „Biuro Analiz Sejmowych” 2010, t. 38, nr 13.
- Almunia J., *Wprowadzenie euro to sukces Europy i niezwykła szansa dla Polski*, „Rzeczpospolita”, 21 luty 2007.

⁵ Jako przykład mogą posłużyć doświadczenia Słowacji. Analiza zmian cen w poszczególnych grupach produktów w pierwszym roku obowiązywania euro potwierdza, że przeciętny konsument w Słowacji nie miał podstaw, aby wiązać przejście na euro ze wzrostem kosztów utrzymania. Dla większości produktów ceny nawet spadły, w największym stopniu w przypadku kosztów transportu (o 5,38% w stosunku do roku poprzedniego) i żywności (o 3,82%). Zwłaszcza w tej ostatniej grupie dynamika cen ma duże znaczenie dla przeciętnego konsumenta. Jednakże nie należy oczywiście interpretować spadku cen zanotowanego w Słowacji jako efektu przystąpienia do strefy euro; był to raczej efekt głębokiego kryzysu gospodarki światowej. Niemniej jednak stabilność stopy procentowej gwarantowana przez Eurosystem z pewnością przyczyniła się do utrzymania cen na niskim poziomie [Adamiec 2010, s. 9].

- Augustyniak A., *Wprowadzenie euro a wzrost cen*, „Informacyjna Agencja Radiowa”, 19 sierpnia 2008.
- Belka M., *Rozszerzenie europejskiej unii walutowej a perspektywy rozwoju gospodarczego Polski*, „Ekonomista” 2007, nr 6.
- Bielewicz A., *Euro: bilans zysków i strat*, „Harvard Business Review Polska”, listopad 2009.
- CBOS: *47 proc. Polaków popiera euro, 45 proc. jest przeciwne*, „Gazeta Wyborcza”, 1 grudnia 2008.
- Jajkowska B., *Jesteśmy skazani na euro*, „Dziennik Bałtycki”, 18 lutego 2007.
- Luka konkurencyjna na poziomie przedsiębiorstwa a przystąpienie Polski do Unii Europejskiej. *Implikacje dla strategii firm i polityki gospodarczej*, red. M. Gorynia, Wydawnictwo AE w Poznaniu, Poznań 2002.
- Łuszki M., *Czekając na euro*, „Biznes Wrocławski”, 13 lutego 2007.
- Maciejewicz P., *NBP: Wprowadzenie euro opłaci się Polsce*, „Gazeta Wyborcza”, 8 października 2008.
- Marczewski K., *Wejście Polski do strefy euro w opiniach eksporterów. Analiza wyników badania ankietowego*, w: *Polityka gospodarcza Polski w integrującej się Europie 2007–2008. Raport roczny*, Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, Warszawa 2008.
- NBP, *Raport na temat korzyści i kosztów przystąpienia Polski do strefy euro*, NBP, Warszawa 2004.
- NBP, *Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej*, NBP, Warszawa 2009.
- PAP, *Już mniej niż połowa Polaków popiera przyjęcie przez Polskę euro*, „Gazeta Wyborcza”, 17 czerwca 2010.
- Pentor, *Eurobatalia*, Pentor 2008.
- Stankiewicz M.J., *Konkurencyjność przedsiębiorstwa: budowanie konkurencyjności przedsiębiorstwa w warunkach globalizacji*, TNOiK Dom Organizatora, Toruń 2005.
- Torój A., *Czy euro wyjaśnia hiszpańską inflację*, „Parkiet”, 4 marca 2010.
- Wójcik T., *Co nas dzieli od euro*, „Gazeta Polska”, 15 marca 2007.
- Wpływ przystąpienia Polski do strefy euro na międzynarodową konkurencyjność i internacjonalizację polskich przedsiębiorstw*, red. M. Gorynia, B. Jankowska, Difin, Warszawa 2011.

POLAND'S ACCESSION TO THE EURO AREA AND INTERNATIONAL COMPETITIVENESS VS. INTERNATIONALISATION OF POLISH ENTERPRISES

Summary

The potential accession to the euro zone is a very current issue for Poland. Its importance is increased by the consequences of the recent economic crisis that can be seen in the global economy and particularly in the economies of EU member states. The article presents some findings of studies carried out within the research project “Influence of the accession of Poland to the euro zone on international competitiveness and internationalisation of Polish enterprises”. It is found that the analysed population of companies is dominated by euro-enthusiasts, who are aware of the opportunities and risks related to the euro area accession. Neutralisation of the risks associated with entering to the euro zone and enterprise ability to take full advantage of it should be supported by deliberate economic

policy actions taken by the government. The proposed set of policy recommendations is quite extensive; in the article, the authors highlight only some of them.

Key words: euro zone • competitiveness • internationalisation • Polish enterprises
• Poland

ВСТУПЛЕНИЕ ПОЛЬШИ В ЕВРОЗОНУ И МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ И ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ ПОЛЬСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Резюме

Будущее вступление Польши в еврозону это одна из наиболее актуальных польских проблем. Ее значение еще более выросло в связи с последствиями экономического кризиса, разразившегося в мировой экономике, в частности, в странах Еврозоюза. В статье авторы представляют некоторые выводы и результаты исследований, осуществляемых в рамках исследовательского проекта под названием „Влияние вступления Польши в еврозону на международную конкурентоспособность и интернационализацию польских фирм”. Среди исследуемых предприятий преобладали предприятия-евроэнтузиасты, хорошо представляющие себе как шансы так и угрозы, которые могут появиться после вступления в еврозону. Нейтрализация угроз и использование всех выгод, связанных со вступлением в валютный союз, требует продуманных действий экономической политики правительства. Перечень рекомендаций относительно политики государства в этой области очень обширен и статья называет только некоторые из них

Ключевые слова: еврозона • конкурентоспособность • интернационализация • польские предприятия • Польша

